

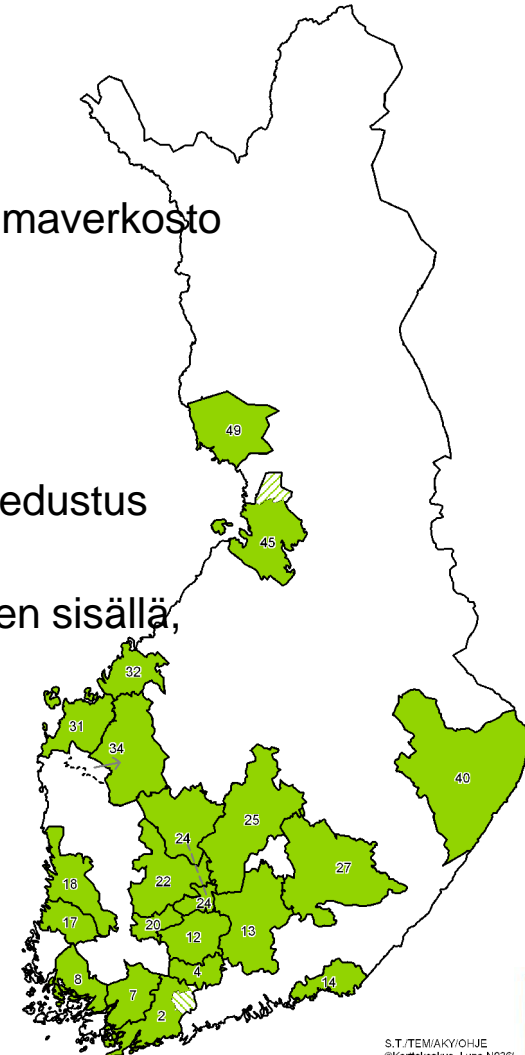
MAL-verkosto **maankäyttö, asuminen, liikenne**

Ajankohtaiskatsaus

14.10.2010

- Alueellisen koheesio- ja kilpailukykyohjelman (KOKO) teemaverkosto
- Pilottikausi 2010-2011
- 20 KOKO-aluetta ~ toiminnallisia kaupunkiseutuja
- Verkoston koordinointi Tampereen kaupunkiseudulla
 projektipäällikkö, suunnittelija
- Ohjausryhmä: TEM, YM, LVM, ELY, Kuntaliitto, alueiden edustus
 pj. Ritva Laine, Kuntaliitto
- Aktiiviset kuntien ja seutujen viranhaltijat, yhteydet seutujen sisällä,
 viestintä

Länsi-Uusimaa, Salon seutu, Turun seutu, Hyvinkään-Riihimäen talousalue, Hämeenlinnan seutu, Lahden alue, Kotkan-Haminan seutu, Rauman seutu, Porin seutu, Etelä-Pirkanmaa, Tampereen kaupunkiseutu, Ylä-Pirkanmaa, Keuruu & Kaakkois-Pirkanmaa, Jämsä-Jyväskylä-Äänekoski -kehittämisyöhyke, Mikkelin seutu, Vaasan seutu, Pietarsaaren seutu, Seinäjoen kaupunkiseutu, Joensuun seutu, Oulun seutu, Kemi-Tornion alue

Verkosto:

- Kehittää strategista seudullista suunnittelua ja vahvistaa eri toimijoiden yhteistyötä yli kuntarajojen
  - kokonaisvaltaisuus, kestävä kasvu, sujuva arki, ilmastonmuutoksen hillintä
- Levittää hyviä käytäntöjä, toteuttaa yhteistyöhankkeita, kehittää kuntayhteistyön prosesseja ja työkaluja seutujen ja kuntien suunnittelun tueksi, vakiinnuttaa seudullista näkökulmaa MAL-suunnittelussa, välittää näkemyksiä seutujen ja valtionhallinnon välillä

MAL-verkoston ohjausryhmä

jäsenet

pj. Ritva Laine, yliarkkitehti, Kuntaliitto
Olli T. Alho, erityisasiantuntija, TEM
Kaisa Mäkelä, yli-insinööri, YM
Anni Rimpiläinen, liikenneneuvos, LVM
Katja Palonen, neuvotteleva virkamies, VM
Leena Strandén, yliarkkitehti, ELY-Pirkanmaa
Päivi Nurminen, seutujohtaja, Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä
~~**Kari Karjalainen**, kaupunginjohtaja, Raision kaupunki~~
→ uutena **Jarkko Virtanen**, apulaiskaupunginjohtaja, Turun kaupunki / **Timo Kvist**, kaupunginjohtaja, Naantalın kaupunki
Kari Hannus, apulaiskaupunginjohtaja, Porin kaupunki

Juha-Pekka Vartiainen, kaavoituspäällikkö, Joensuun kaupunki
Esa Katajamäki, talous- ja strategiajohtaja, Oulun kaupunki
Raine Mäntysalo, johtaja, Aalto-yliopisto, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus siht. **Kimmo Kurunmäki**, MAL-projektipäällikkö, Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä

varajäsenet

Silja Siltala, liikenneinsinööri, Kuntaliitto
Olli Voutilainen, ylitarkastaja, TEM
Olli Maijala, erityisasiantuntija, YM
Leena Sirkjärvi, suunnittelija, LVM
Inga Nyholm, neuvotteleva virkamies, VM
Heikki Kankaanpää, osastopäällikkö, ELY-Häme
Kari Kankaala, johtaja, Tampereen kaupunki

Esa Tuomisto, yhteiskuntasuhteiden päällikkö, Turun kaupunki

~~**Pasi Pitkänen**, seutujohtaja, Porin seutu~~ → uutena
Henna Lempiäinen, vs. seutujohtaja, Porin seutu
Jere Penttilä, suunnittelujohtaja, Joensuun kaupunki

Paula Paajanen, yleiskaavapäällikkö, Oulun kaupunki
Vesa Kanninen, tutkija, Aalto-yliopisto, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus

Ohjausryhmän kokouksiin kutsutaan edellisten lisäksi hankkeen yhteyshenkilö Tuija Rajala Pirkanmaan liitosta.

MALlikortit suunnittelun ja yhteistyön tueksi

Parhaillaan valmistelussa lähes 30 aihepiiristä MALlikortti, johon kootaan:

- Aihepiirin toteutettuja hankkeita
- Käynnissä ja suunnitteilla olevia hankkeita
- Prosessikuvauksia
- Verkostossa aiheeseen tuotettua materiaalia
- Aiheen erityisasiantuntijatietoja
- Muuta aineistoa aiheesta koottuna

MALlikorttien aiheet seutujen käytännöistä nousseita esimerkkejä ja tarpeita

Mm. seudulliset rakennemallit ja yk:t, kaupan ala ja yhdyskuntarakenne, yhdyskuntarakenteen kustannukset, maapolitiikka, hajakenttä, energiatehokkuus, ekotehokkuus, ilmastonmuutos, liikennejärjestelmien kehittäminen, maaseutumaisten alueiden ja kylien kehittäminen, kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus.

→ Hyviä ja kiinnostavia keisijä verkoston keskusteluun ja kehittelyyn

Aineistoa extranetissä

www.tampereenseutu.fi/extranet

Ajankohtaista

Teemaryhmät → 4 teeman aineistot

Ohjausryhmä

MALlipankki → tietoaineistot eri aihepiireistä

Materiaalit → verkostotapaamiset, verkostokirjeet, julkaisuja, selvityksiä...*

Yhteystiedot

På svenska

In English

* mm. Pikkukaupunkien virikekirja, pdf

HAJARAKENTAMINEN

Hajarakentaminen, haja-asutusalueet, hajarakentamisen ohjaus, hajarakentaminen ja kuntatalous, palvelut haja-asutusalueilla

TOTEUTETTUJA

- [Oulun seudun hajarakentamisselvitys](#) (Oulun seutu)
- Asemakaavojen ulkopuolisen asuntorakentamisen vaikutukset Oulun seudulla v. 2000-2001. Oulun seutukunta, Oulu 2003.

KÄYNNISSÄ TAI SUUNNITTEILLA OLEVIA

- [Ympäristöministeriön kyläkaavoitushanke](#) ; Mänttä-Vilppulan Pohjaslahti (Ylä-Pirkanmaa)

VERKOSTON MATERIAALIA AIHEESTA

Hajarakentamispäivä 10.5.

- Suunnittelutarveratkaisut Tampereen kaupunkiseudulla. (Leena Stranden)
- Tampereen pohjoinen suuralue. (Kiveliö-Lukka)
- Hajarakentamisen hallinnan tilanne Oulun seudulla (Markku Uusimaa)
- Hajarakentaminen Kuopiossa. (Romppanen)
- Hajarakentamisen ohjaus Jyväskylässä. (Jarmo Matikainen)
- Hajarakentaminen seutuyhteistyössä (Ritva Laine)
- Hajarakentamispäivän keskustelumuistio
- ▶ **Kaikki edelliset saatavana MAL-verkoston extranetistä (>materiaalit >verkostotapaamiset >hajarakentamis-tapaaminen 10.5.2010)**

ASiantuntijat

- *ei toistaiseksi nimettyjä asiantuntijoita*

AIHEESTA MUUALLA

Luettavissa internetistä:

- [Harkitsetko kodin rakentamista haja-asutusalueelle?](#)
Pientalorakentajille suunnattu opas.
- Helminen, V. & M. Ristimäki. (2007) [Kaupunkiseutujen haja-asutusalueen väestömuutokset Suomessa 1980-2005. Suomen ympäristö 9/2007, Rakennettu ympäristö, 72 s.](#) Ympäristöministeriö.

AIHEESTA MUUALLA

- Helminen, V. & M. Ristimäki. (2008). [Kyläasutuksen kehitys kaupunkiseuduilla ja maaseudulla](#). Suomen ympäristö 24/2008, Rakennettu ympäristö, 92 s. Ympäristöministeriö.
  - [Julkisen liikenteen palveluiden turvaaminen haja-asutusalueilla](#). Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 49/2008.
  - Kononen, A. (2005). [Haja-asutusalueen lupahallinto](#). Alueidenkäytön neuvottelupäivä 6.9.2005.
  - Kononen, A. & A. Pihala (2007). [Yhdyskuntarakenne hajautuu kehyskuntien maaseutualueilla – onko kaavoituksella keinoja sen hallintaan?](#) Maankäyttö 2/2007.
  - Koski, K. (2008). [Kuntatalous ja yhdyskuntarakenne](#) (selvitys / raportti). Suomen ympäristö 42/2008. Ympäristöministeriö.
  - [Maankäytön suunnittelu ja rakentamisen ohjaus rannoilla](#). Luonnos 30.12.2003. Ympäristöministeriö.
  - [Urban growth boundary \(UGB\). What is it? Why do we need it?](#) State government of Victoria, Department of Sustainability and Environment.
  - Valtiontalouden tarkastusvirasto (tiedote 3.6.2010): [Hajarakentamisesta aiheutuu merkittäviä kustannuksia](#)
  - [Viekö hajarakentaminen kuntaa vai kunta hajarakentamista? Tietoa hajarakentamisesta päättäjille](#).
  - [Yhdyskuntarakenne eheäksi - ajateltavaa kuntapäätäjille](#). Suomen kuntaliitto 2006.
  - Yhdyskuntarakenteen ohjauksen kehittämissuunnitelma (2004). [Yhdyskuntarakenteen ohjauksen kehittämissuunnitelma](#).
- Muut:**
- Huhdanmäki, A., Halme T., Martamo R. & Lahti P. (1999). *Yhdyskuntarakenteen hajautumisen ja pirstoutumisen mallintaminen*. Liikenneministeriö, Ympäristöministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Kauppa- ja teollisuusministeriö, Suomen Kuntaliitto, TEKES, Tielaitos ja Ratahallintokeskus. LYYLI-raporttisarja 9. Helsinki.
  - Kiuru, P. (1999). Päivittäistavarakauppapalvelujen saavutettavuus haja-asutusalueilla. LTT-tutkimus Oy. Julkaisuja B 155.
  - Laakso, Seppo ja Loikkanen, Heikki A.: Kaupunkitalous. Johdatus kaupungistumiseen, kaupunkien maankäyttöön sekä yritysten ja kotitalouksien sijoittumiseen. Gaudeamus 2004.
  - Lehtola, I. (2001). Palvelujen muutos ja syrjäkyläläisen arki. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 50.
  - Mäntylä, K., Pekkanen J. & T. Sneck (1998). Haja- ja loma-asumisen uudet muodot. Tulevaisuuden näkymiä ja kehittämismahdollisuuksia. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, VTT, Rakennustekniikka B76.
  - Pekkanen, J. (1996). Kaavoihin kangistumattomat. Asukkaiden haastattelututkimus haja-asumisen eduista ja haitoista. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus, A-sarja, nro 25.

Verkostokoordinaation aluekäyntejä

- kesäkuu, Salon seutu
- elokuu, Jyväskylän seutu
- lokakuu, Seinäjoen kaupunkiseutu
- marraskuu, Hyvinkään-Riihimäen talousalue

Tapahtumia

- 17.6. Verkostotapaaminen, Helsinki
- 27.8. Kuntayhteistyö-teema, Lahti
- 30.9. Kaupunki-maaseutu -teema, Tampere
- 4.10. Verkoston ohjausryhmän kokous, Helsinki
- 14.10. Verkostotapaaminen, Helsinki
- 5.11. Ykr ja palveluverkko -teema, Helsinki
- 15.11. Kuntayhteistyö-teema, Helsinki
- 2.12. Verkoston ohjausryhmän kokous, Helsinki
- 2.12. Seudullinen maankäyttöpoliittikka -teema → Urban Growth Boundary: kv. seminaari ja työpaja hajarakentamisen hallinnan työkaluista (yhdessä Sitran kanssa), Helsinki

Teemaryhmien toimintaa koko syksyn ajan, yhdessä verkostokoordinaation kanssa. Yhteistyöneuvotteluja sidostoimijoiden kanssa, vierailuja verkoston alueilla jne.

2011

Toimenpidekokonaisuudet neljän teeman mukaisesti
Verkostotapaamisia
Teematapaamisia, teemojen etenemisen varmistamista
JoukkOKOhtaus 3.-5.5.2011
ym.

Verkostotapaamiset 2011

- 27.1.2011, paikka?
- 3.-5.5.2011 Hämeenlinna, joukkOKOhtaus – kaikki KOKO-verkostot
→ tavoite: välituotosten esittelyä
- elo-syyskuu
- marras-joulukuu, pilottihuipennus

Muita verkostotapaamisia?

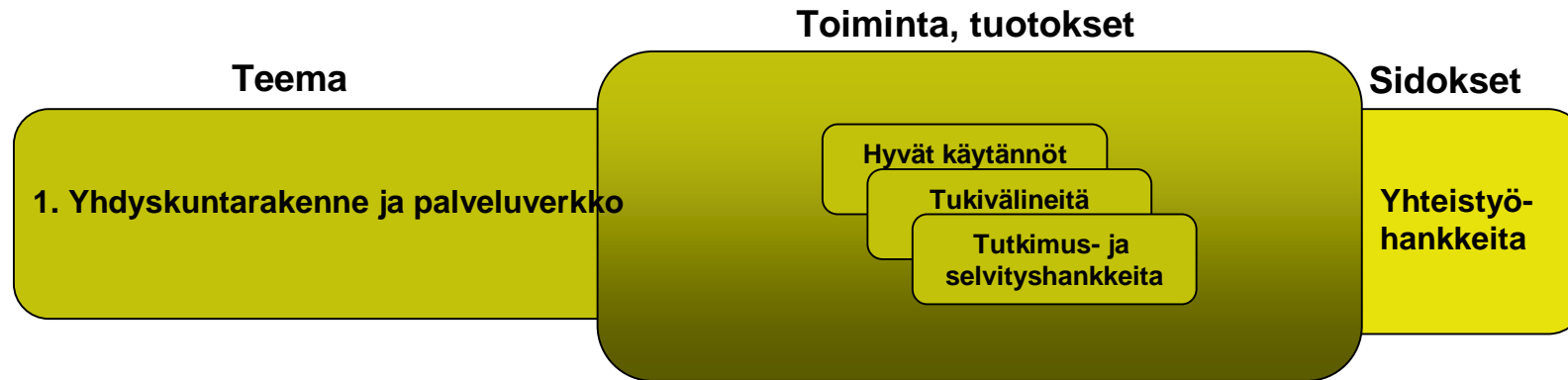
Teemat kokoontuvat omilla aikatauluillaan.

Verkoston jäsenseutujen tapahtumat?

Teemaryhmien toiminta

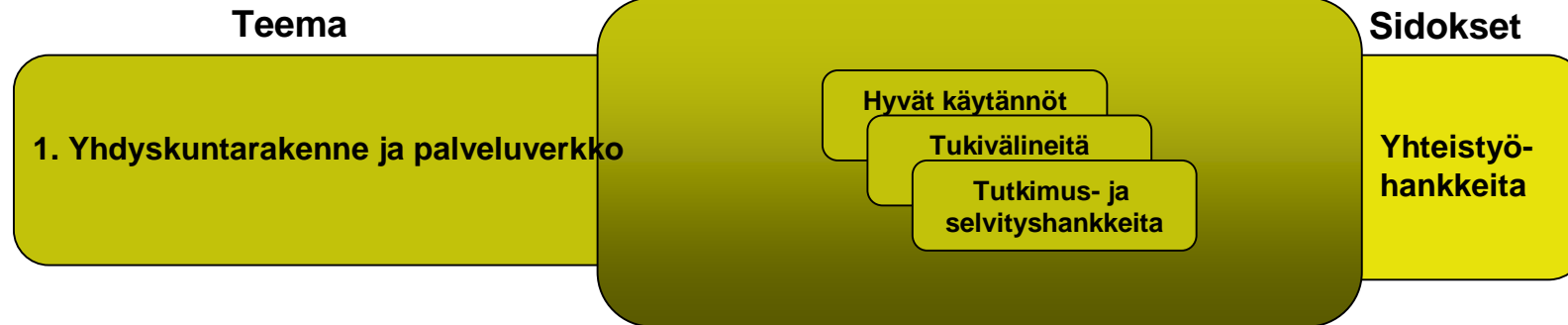
Yhdyskuntarakenteen seudulliset mallit, niiden perustelut ja yhteensopivuus palveluverkon kanssa

- Teemaryhmän jäsenet laativat kuvaukset rakennemallivalinnoista ja niiden perusteluista (syksy 2010) → koottu analyysi perusteluista, seutujen välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä.
- Teemaryhmä kartoittaa seutujen tilanteen palveluverkon ja MAL-suunnittelun yhteensopivuudesta/-sopimattomuudesta ja yhteensovittamiseen liittyvät keskeisimmät tarpeet (kevät 2011) → yhteenveto seutujen tilanteesta ja yhteensovittamisen tarpeista, hyvien käytäntöjen esiin nosto.

Hanke

- YTK/Aalto-yliopisto: Monikeskuksisuuden monet todellisuudet (MOT), 9/2010-2/2011
- Muista yhteistyöhankkeista neuvotellaan. Tarve kehittää yhd.rakenteen ja palveluverkon kokonaistarkastelun välineitä ~ vrt. Jyväskylän seudun Kymppi®

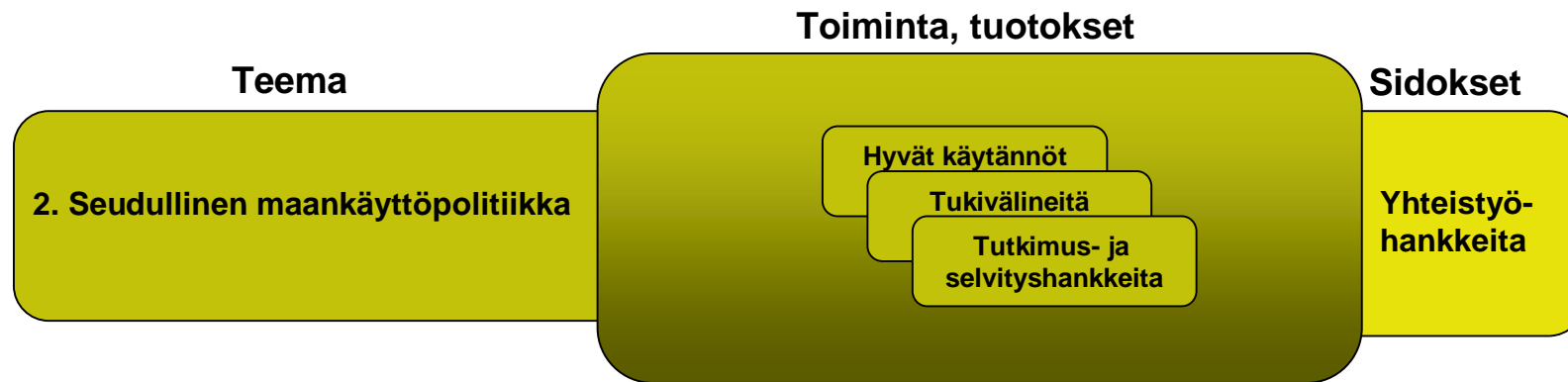
Toiminta, tuotokset

Seutujen rakennemallikuvauksia pyydetään 22.10. mennessä. Toistaiseksi saatu Oulun ja Joensuun seuduilta.

Teematapaaminen 5.11.2010 klo 9-14, TEM, Wolmar-sali, Mikonkatu 4

- Seutujen kuvausten yhteenveto
- Teeman jatkotoimet
- MOT-yhteistyö (Vesa Kanninen)
- Kymppi®-esittely? (Jyväskylä)
- Muut yhteistyömahdollisuudet

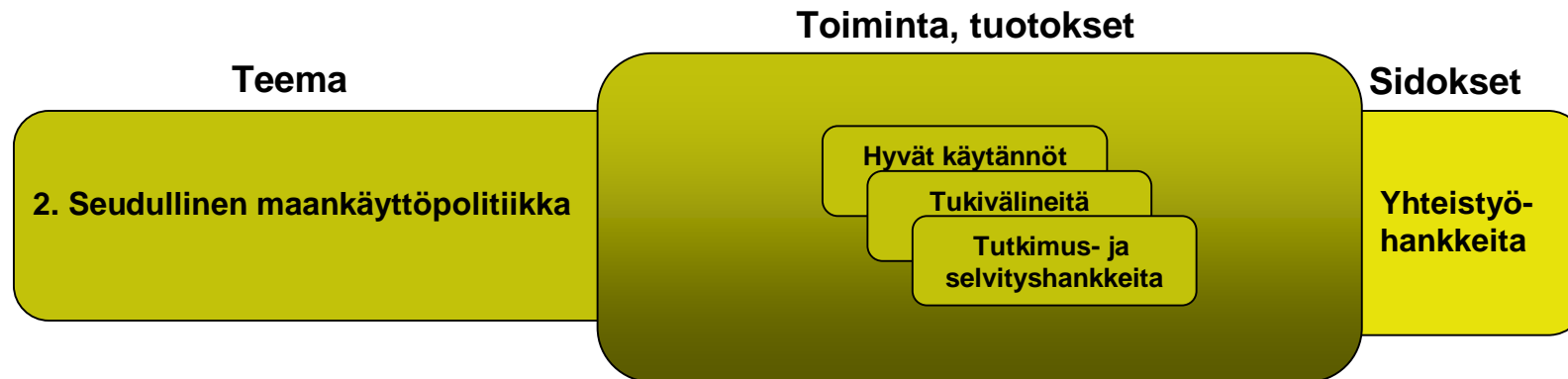

Hajarakentamisen hallinnan seudulliset periaatteet ja suunnittelun työkalut

- Teemaryhmän jäsenet laativat selostukset seutujen hajarakentamispolitiikasta ja käytetyistä menettelyistä sekä kuvaavat keskeisimmät tarpeet → jäsenyys seutujen tilanteesta (syksy 2010).
- Teemaryhmä osallistuu hajarakentamisen ohjaamisen työkaluja kehittävään hankkeeseen (2011+) → työkalujen käyttö valituilla seuduilla, hyvien käytäntöjen levittäminen.

Hanke

- Sitra: Urban Growth Boundary -menettelyn esittely ja yhteistyöhanke, jossa kehitetään suomalainen hajarakentamisen hallinnan seudullinen työkalu.

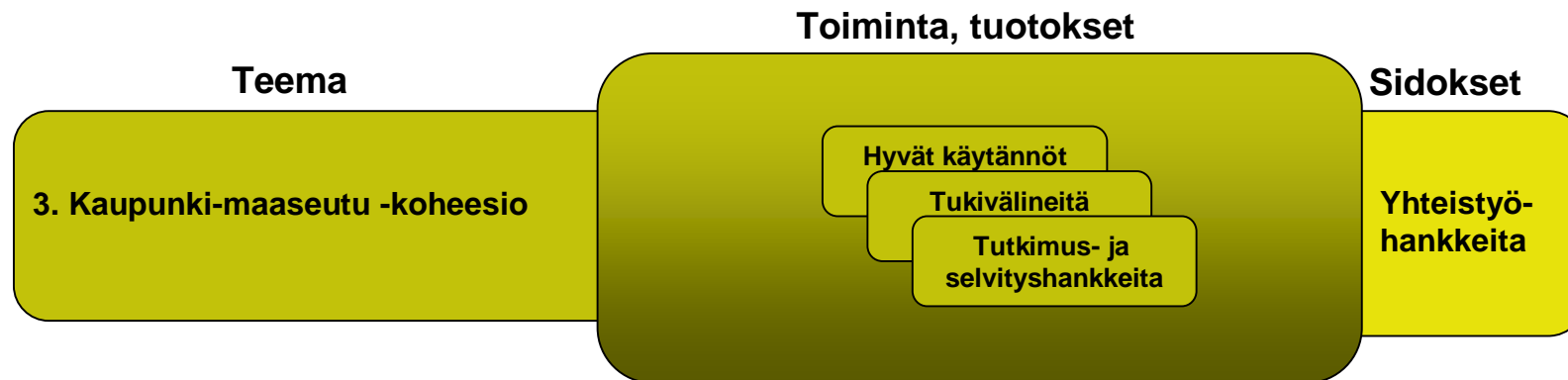
Seutujen kuvaukset hajarakentamisen ohjauksen nykykäytännöistä ja ongelmista 20.11.2010 mennessä. Aineistoa hyödynnetään 2.12. ja hankevalmisteluissa.
 Loka-marraskuussa teemaryhmässä valmistelevia toimia 2.12. tilaisuutta silmällä pitäen.

Teematapaaminen: Urban Growth Boundary, Helsinki 2.12.2010:

Portlandin metropoliseudun UGB:n esittely, Robin McArthur + Roundtable-työskentely

→ Hankkeen valmistelu käyntiin, seutujen kokemukset ja nykykäytännöt hyödynnettäväksi Sitran ja MAL-verkoston yhteistyössä. Tavoitteena luoda seuduille sopimus pohjainen suunnittelu- ja päätöksentekotyökalu, jolla hallitaan hajarakentamista kasvavilla seuduilla kasvua ja tuetaan olemassa olevaa kylä/taajamarakennetta ja elinkeinokehitystä kestäväällä tavalla. Hankkeen pilottialueiden valinta 2.12. jälkeen.

→ Sitran Energia- ja Maamerkit-ohjelmat mukana

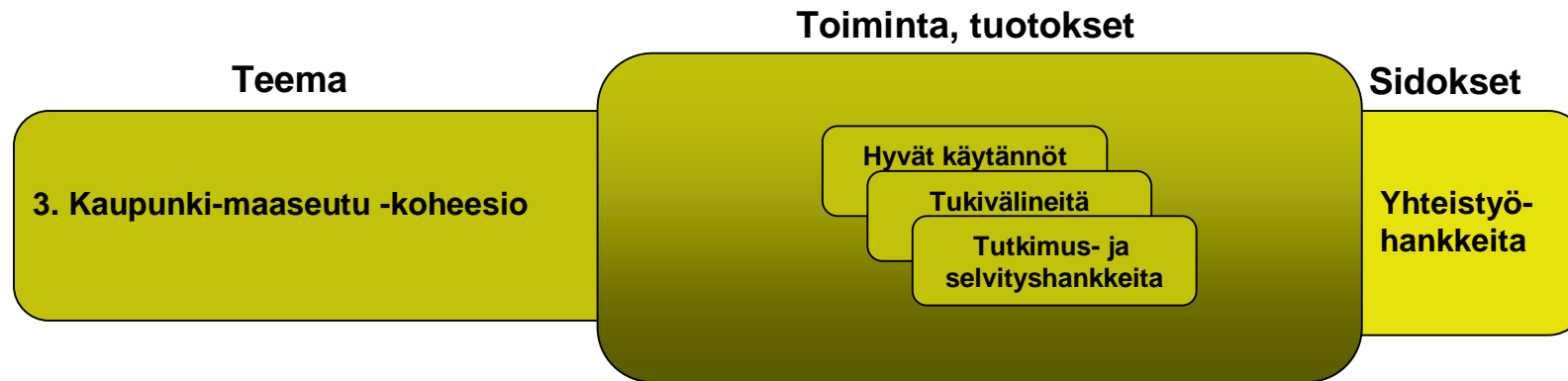

Erilaisilla aluetyypeillä (taajama/kylä/muu maaseutu) ja eri aluetasoilla (kunta/seutu) sovellettavissa olevien MAL-ohjauskeinojen kehittäminen ja soveltaminen

- Toteutettujen vyöhyketarkastelujen koonti (syksy 2010) → yhteenveto ja tarpeiden tunnistaminen
- Vyöhyketarkastelujen toteuttaminen jaksoittain: edullisuusvyöhykkeet, aika-palveluvyöhykkeet, asumispreferenssivyöhykkeet, ympäristövyöhykkeet, elinkeinovyöhykkeet (2011+) → temaattinen, strategista suunnittelua tukeva väline ja case-sovellukset.

Hanke

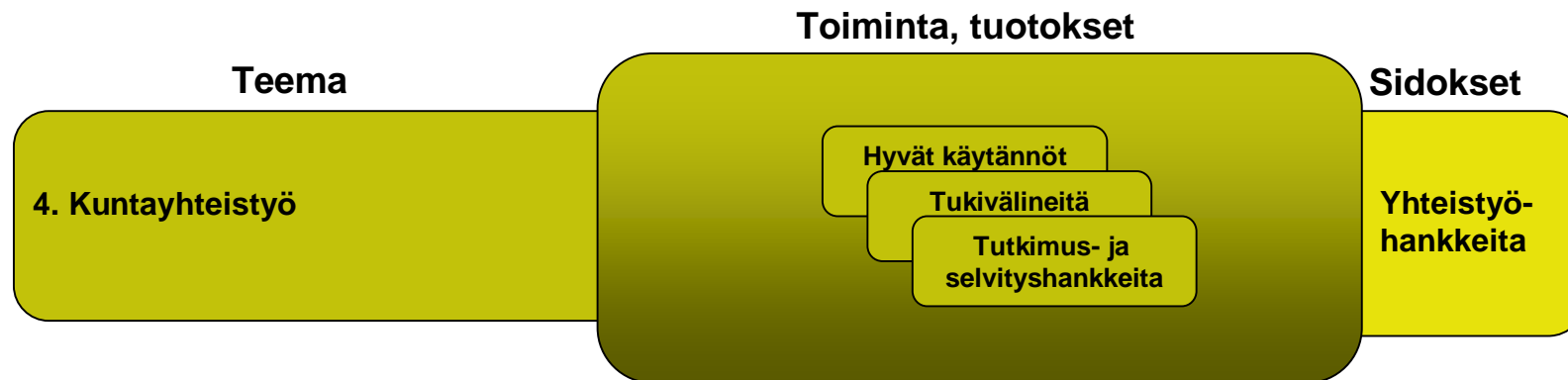
- DEMO-verkosto: yhteishanke vyöhykemallien kehittämisestä ja vyöhyketarkastelujen toteuttamisesta valituilla seuduilla.

30.9.2010 vyöhyketyöpaja: kehitettävän vyöhyketyökalun ominaisuuksien tarkentaminen. Millaista tietoa tai materiaalia työkalun avulla saadaan, miten toimii käyttäjien kannalta? Edullisuus/kustannusvyöhykkeet: mitä tekijöitä vyöhykkeiden muodostamisessa huomioidaan, miten alueen ominaispiirteet tulevat huomioiduiksi, miten huomioidaan eri osapuolten näkökulmat?

Teeman tuleva toiminta

- Hankeneuvotteluja ja tarkemman suunnitelman laadinta (verkostokoordinaatio).
- Hankesuunnitelma syksyn aikana kommentoitavaksi alueille, jotka ilmaisevat kiinnostuksensa vyöhyketarkasteluihin.
- Vyöhykehanke käyntiin 2011 alussa ja jatkuu 2012.
- Alueet ilmoittavat kiinnostuksensa vyöhyketarkasteluihin 22.10. mennessä.
- Seuraava teematapaaminen maaliskuussa 2011. Tilaisuudessa puheenvuoro/ja aiheeseen liittyvistä tapauksista.

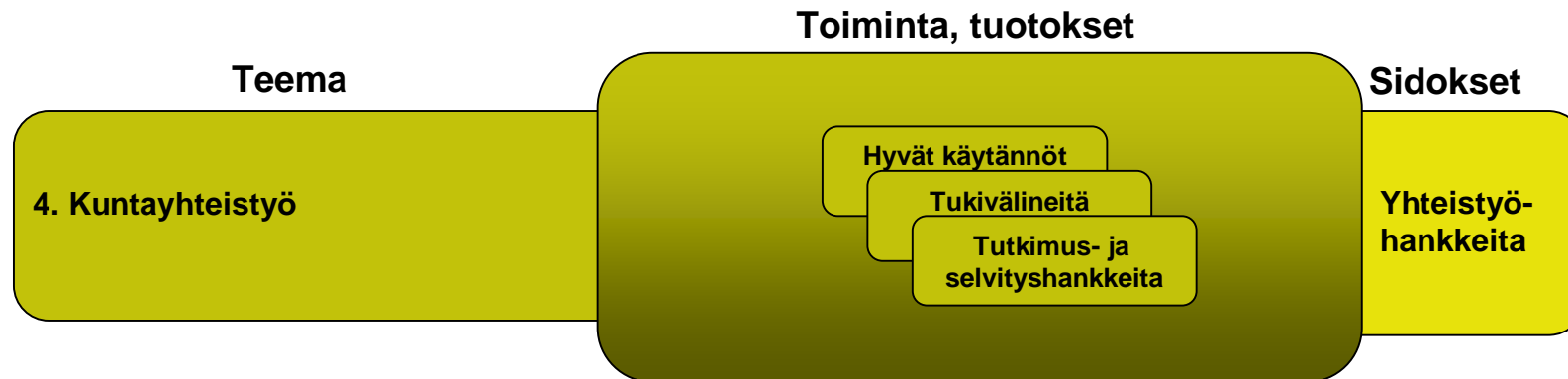

Seudullisten prosessien kehittäminen, erityisesti sitoutuminen suunnitelmien toteutukseen. Vuorovaikutus – luottamus – sitoutuminen.

- Teemaryhmän jäsenseudut laativat kuvauksia prosessien ongelmakohtista ja ristiriitatilanteista (syksy 2010). Myöhemmin kuvauksia voidaan täydentää kuntapäätäjien kuvauksilla. → Analyysi sitoutumisen edellytyksistä.
- Teemaryhmä toteuttaa selvityksen vuorovaikutuksen kehittämisen tarpeista strategisessa suunnittelussa, erityisesti elinkeinoelämän näkökulmasta (kevät 2011). → Hyvän vuorovaikutuskäytännön mallintaminen, seudulliset sovellukset; elinkeinoelämän ja julkisen sektorin suunnittelu toiminnan vuoropuhelun kehittäminen.

Hanke

- Elinkeinoelämän rooli seudullisessa MAL-suunnittelussa, vuorovaikutuksen kehittäminen. Laaditaan haastatteluihin (3-4 seudulta) pohjautuva selvitys nykytilanteesta ja kehittämisen tarpeista. Verkoston resursseilla, mahdollinen laajennettu hanke erillisresurssien tukemana.

Prosessikuvaukset seudullisista prosesseista, niiden pullonkauloista erityisesti sitoutumisnäkökulmasta. → Kuvaukset koordinaatiolle 3.11.2010 mennessä.

Kuvausten perusteella valitaan x määrä seutuja selvityshankkeeseen (määrä suhteutetaan n. 3 kk tehtävänantoon).

Teematapaaminen 15.11.2010 klo 9.30-15, R1.113, Ratakatu 3

- Seutujen prosessikuvausten yhteenveto
- Elinkeinovuorovaikutushankkeen täsmentäminen, tapausseudut. Hankkeen tekijä kokouksessa paikalla(?)
- Lasse Peltonen: ”Konfliktien hallinta yhdyskuntasuunnittelussa”

Keskusteleva työpaja

Aiheita:

- Teemojen kommentointi, verkoston evästyksen teemoille, ministeriöiden näkemykset?
→ Keskustelu: saatu sopivat panokset asioiden käynnistämiseen
- Teemoihin starttihankkeiden ja käytäntöjen kokoamisen ympärille muuta yhteistyötä?
→ Keskustelu: starttiaiheet konkretisoivat, hyvä. Muuta toimintaa mietitään.
- Verkostotapaamisten esitelmät
→ Keskustelu: hyvä, että tapaamisissa esitelmiä.
- M-A-L kokonaisvaltaisuus: tarpeita huomioida tarkemmin?
→ Keskustelu: pyritään saamaan A:ta ja L:ää enemmän mukaan teemaryhmiin ym. Seuduilla olisi hyvä koota kattavasti M-A-L -kokoonpanoja.
- Verkoston työtavat, mm. verkostotapaamisten luonne
→ Keskustelu: perusasiat hyviä, verkosto voisi tehdä ekskursioita, kehittää asiantuntijavälitystä (MALikorttien pohjalta) ja kenties käydä vapaamuotoista blogikeskustelua kiperistä ja innostavista aiheista
- MAL-verkostoasioiden tiedonkulku seuduilla? Verkostokoordinaation rooli?
→ Keskustelu: projektipäällikkö peräänkuulutti aktiivisuutta seutujen sisäiseen tiedonvälitykseen verkoston asioista. Verkoston koordinaatio miettii tiedonvälityksen mallia seuduille.

Koordinointi: Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä
Satakunnankatu 18 A, 33210 Tampere
http://www.tampereenseutu.fi/koko_ja_mal/mal-verkosto/
<http://www.tem.fi/koko/mal>

Projektipäällikkö Kimmo Kurunmäki
kimmo.kurunmaki@tampereenseutu.fi
p. 040 579 3396

Suunnittelija Marja Uusivuori
marja.uusivuori@tampereenseutu.fi
p. 040 195 2852

TEM/verkostokummi: Olli T. Alho, olli.alho@tem.fi

Ohjausryhmä